

**ZAKON BR. 04/L-085
O ORGANSKOJ POLJOPRIVREDI**

Skupština Republike Kosovo

Na osnovu člana 65 (1) Ustava Republike Kosovo

Usvaja:

ZAKON O ORGANSKOJ POLJOPRIVREDI

**POGLAVLJE I
OPŠTE ODREDBE**

**Član 1
Čilj**

1. Cilj ovog Zakona je da se obezbedi osnova za održivi razvoj organske proizvodnje kao i da se obezbedi efikasno funkcionisanje tržišta garantujući pravu konkurenciju, poverenje potrošača i zaštitu interesa potrošača.

2. Ovaj zakon definiše ciljeve i nacela u vezi sa:

- 2.1. svim fazama proizvodnje, pripreme i distribucije organskih proizvoda i njihovih kontrola;
- 2.2. upotrebom pokazatelja koji se odnose na etiketiranje i reklamiranje organskih proizvoda.

**Član 2
Oblast primenjivanja**

1. Ovaj zakon će se primenjivati za dolenavedene proizvode poreklom iz organske proizvodnje, uključujući akvakulturu, gde se ovi proizvodi plasiraju na tržište ili se namerava da se plasiraju na tržištu:

- 1.1. Žive ili neobrađene poljoprivredne i stolarske proizvode;
- 1.2. Prerađene poljoprivredne proizvode za prehrambenu upotrebu;
- 1.3. Hranu za životinje;
- 1.4. Biljni reproduktivni materijal i semena za kultivisanje;
- 1.5. Kvasac upotrebljen kao hrana za životinje: Proizvodi iz lova divljih životinja i ribolova neće se smatrati organskim.

2. Za bilo kojeg operatora uključen u aktivnosti u bilo kojoj fazi proizvodnje, pripreme i distribucije proizvoda poreklom iz organske proizvodnje, uključujući operatora službe restorana u širem stepenu, za koje bi trebalo da se uspostave specifična pravila.

**Član 3
Definicije**

1. U smislu ovog zakona će se upotrebiti sledeće definicije:

- 1.1. **Organska proizvodnja:** korišćenje metode proizvodnje u skladu sa definisanim pravilima u ovom zakonu, u svim fazama proizvodnje, pripreme i distribucije;
- 1.2. **Faze proizvodnje, pripreme i distribucije:** bilo koja početna faza od primarne proizvodnje organskog proizvoda do očuvanja, prerade, transporta, prodaje ili snabdevanje krajnjeg potrošača, a tamo gde je to povezano njime, etiketiranje, reklama, uvoz, izvoz i aktivnosti podugovaranja;

- 1.3. **Organski:** dobijen preko organske proizvodnje, ili s njim u vezi;
- 1.4. **Operater:** fizičko ili pravno lice odgovorno za ispunjavanje zahteva ovog zakona u kontekstu organske delatnosti pod njegovom kontrolom;
- 1.5. **Biljna proizvodnja:** proizvodnja poljoprivrednih biljnih proizvoda i prikupljanje šumskih bilja u cilju trgovine;
- 1.6. **Stočarska proizvodnja:** proizvodnja stoke i domaćih životinja i insekata;
- 1.7. **Akvakultura:** uzgoj ili kultivacija vodenih organizma koristeći tehnike dizajnirane radi povećanja proizvodnje pomenutih organizama izvan prirodnog kapaciteta životne sredine, organizmi ostaju vlasništvo fizičkog i pravnog lica tokom čitave faze uzgoja i kultivacije uključujući i prikupljanje ili žetve;
- 1.8. **Konverzija:** prelazni period iz neorganske u organsku poljoprivredu u okviru vremenskog perioda, u toku koje su završene implementiranje pravila organske proizvodnje;
- 1.9. **Pripreme:** operacije očuvanja i / ili prerade organskih proizvoda, uključujući klanje i kategorizaciju u delove stočarskih proizvoda, kao i pakovanje, etiketiranje i / ili izmene izvršene na etiketiranju vezi metode organske proizvodnje;
- 1.10. **Hrana ili namirnice:** bilo koja supstanca ili prerađeni proizvod, delimično prerađen ili neobrađen, koji je namenjen, ili očekuje da se konzumira od ljudi, kao piće i bilo koje druge supstance, uključujući i vodu, koja je namerno mešana u hranu tokom obrade, pripreme ili njenog tretiranja.
- 1.11. **Hrana za životinje:** svaka supstanca ili proizvod, uključujući aditive, obrađena, delimično obrađena ili neobrađena, koja se namerava da se koristi kao hrana za životinje. Zakon o Stočarstvu.
- 1.12. **Stavljanje na tržište:** stavljanje u cilju prodaje hrane ili hrane za životinje, uključujući i one namenjene za prodaju, ili bilo koji drugi oblik njihovog davanja, distribucije i drugi oblici njihovog davanja;
- 1.13. **Etiketiranje:** svaki izraz, reč, beleška, detalj, marke proizvoda, tržišni pečat, figura ili znak koji se odnosi na i postavlja se na svakom pakovanju, dokumentu, obaveštenje, etikete, kartonski list, trake ili okovratnik koja prati ili se odnosi na proizvod;
- 1.14. **Proizvod unapred upakovane hrane:** bilo koji poseban artikal koji kao takav se dostavi krajnjem potrošaču i služi kolektivnih restorana, koji se sastoji od prehrambenog proizvoda i pakovanja u kojem je uveden pre nego što se daje u prodaji, i ako ovo pakovanje u potpunosti ili delimično pokriva prehrambeni artikal, ali u svakom slučaju, da sadržaj ne može da se menja bez otvaranja ili promene ambalaže;
- 1.15. **Reklama:** bilo koji javni nastup sa različitim sredstvima iz etikete, koji je namenjen ili može uticati i utvrditi stavove, uverenja i ponašanja radi promovisanja direktno ili indirektno prodaju organskih proizvoda;
- 1.16. **Nadležni organ:** Ministarstvo je nadležno za organizaciju kontrole u oblasti organske proizvodnje u skladu sa odredbama navedenim ovim zakonom, kada je potrebno obuhvata i odgovarajućeg javnog organa treće zemlje;
- 1.17. **Kontrolni organ:** je javni upravni organ kome nadležni organ može da daje, uopšte ili delimično, njegova ovlašćenja za inspekciju i sertifikaciju u oblasti organske proizvodnje u skladu sa odredbama utvrđenim ovim zakonu, kada se smatra potrebnim, može se dati i homolognom organu koji operiše u nekoj trećoj zemlji;
- 1.18. **Kontrolno telo:** privatni nezavisni organ koji vrši inspekciju i sertifikaciju u oblasti organske proizvodnje u skladu sa odredbama utvrđenim u ovom zakonu, takođe, kada je potrebno, homologni organ treće zemlje ili homologni organ koji posluje u treću zemlju;
- 1.19. **Marka konformisanja:** marka koja potvrđuje usklađenost sa čitavim određenim standardom ili drugim normativnim dokumentima;
- 1.20. **Sastojci:** bilo koja supstanca, uključujući aditive i enzime, upotrebljeni u preradi ili pripremi prehrambenog artikla prisutni u finalni proizvod, pa i u izmenjenoj formi. Kada jedna komponenta

prehrambenog artikla je sam proizvod nekih sastojaka, ovaj poslednji će se smatrati sastojak prehrambenog artikla;

1.21. Proizvodi za zaštitu bilja: aktivne supstance i preparati koji sadrže jedan ili više aktivnih supstanci u obliku koji se daju korisniku za: zaštitu biljke ili biljnih proizvoda od svih štetnih organizama ili sprečavanja delovanja ovih organizama, uticaj na životni proces biljaka, a ne kao hranljivo materije, očuvanje biljnih proizvoda, uništavanje nepoželjnih biljaka, uništavanje delove biljaka, ili uništavanje ili sprečavanje neželjenog rasta biljaka;

1.22. Genetski modifikovani organizmi (GMO): organizam, izuzev ljudskog bića, u kojima je promenjen genetski material na način koji ne dolazi prirodno od parenja i /ili fizičke rekombinacije;

1.23. Proizveden od GMO-a: poreklom u potpunosti ili delimično od GMO-a, ali ne sadrži ili sastoji od GMO-a;

1.24. Dobijen od GMO-a: dobijen upotrebljavajući GMO kao poslednji živi organizam u procesu proizvodnje, ali ne sadrži ili sastoji od GMO, niti je proizveden od GMO-a;

1.25. Aditivi u hrani za životinje: materija, mikroorganizmi ili razni preparati od hrane za životinje i premise koji se namerno dodaju hrani za životinje ili vodi da bi se stekla naročito jedna ili više funkcija i to:

1.25.1. da utice na osobine hrane za životinje;

1.25.2. da utice na poboljšanje osobine stocarskih proizvoda,

1.25.3. da utiče na poboljšanje boje riba i dekorativnih ptica;

1.25.4. da zadovoljava potrebe hrane životinja,

1.25.5. da utice povoljno na ekološke posledice od stocarskih proizvoda.

1.25.6. da utiču na poboljšanje životinjske proizvodnje, performanse ili blagostanje, naročito utičući na gastro-intestinalne flore ili rastvorljivost životinjske hrane i

1.25.7. da imaju koksidiostatski histomonostatski efekat.

1.26. Ekvivalent: u opisivanju različitih sistema ili mera: one koje su u stanju da ispune iste ciljeve i načela primenom pravila koje obezbeđuju isti nivo bezbednosti usklađivan među njima;

1.27. Pomoćni materijal za obradu: svaka materija koja se ne konzumira kao hrana, koja se namerno upotrebljava na obradi sredstva, hrane ili njihovih neobrađenih sastojaka za postizanje određene tehnološke svrhe u toku tretiranja ili obrade i koji mogu da dovedu nenamerno prisustvo, ali tehnički neizbežno, ostatka ovog sredstva ili njegovih derivata u finalni proizvod, pod uslovom da ovi ostaci ne predstavljaju rizik po zdravlje i da nemaju neki tehnološki efekat na finalni proizvod.

1.28. Jonizujuće zračenje: prenos energije u obliku elementarnih čestica i elektromagnetne talasne dužine 100 nanometra ili manje ili 3×10^{15} herca frekvencije, ili više u stanju da proizvode jona direktno ili indirektno.

1.29. Usluge kolektivnih restorana: priprema organskih proizvoda u restoranima, bolnicama, menzama i sličnim prehrambenim jedinicama u prodajnim tačkama ili distribucija za krajnjeg potrošača.

1.30. Kontrola: bilo koji vid kontrole koja se vrši od strane nadležnog organa ili od strane kontrolnog organa za proveru usaglašenosti sa zakonodavstvom u vezi sa metodom organske proizvodnje, uključujući kontrolu, reviziju, verifikaciju, uzorkovanje, testiranje, analize, monitorisanje i nadzor;

1.31. Ne-organsko: ne dolazi od ili se ne odnosi se na proizvodnju prema ovom zakonu;

1.32. Lekarski veterinarski proizvodi: su sledeći proizvodi:

1.32.1. svaka supstanca ili kombinacija supstanci koje se daju za tretiranje ili sprečavanje stočnih bolesti,

- 1.32.2. svaka supstancija ili kombinacija supstanci koje mogu dati životinjama radi postizanja lekarske dijagnoze ili obnove, isprave ili modifikovanje fizioloških funkcija kod životinja, smatra se i kao veterinarski medicinski proizvod.
- 1.33. **Uvoznik:** fizičko ili pravno lice, koje dovodi organske proizvode, tovar, robu, za stavljanje u slobodan promet na Kosovu, bilo lično ili preko predstavnika.
- 1.34. **Prvi primaoc predaje:** fizičko ili pravno lice kome se uruči uvezeni tovar organske proizvodnje i koji će primiti toga za pripremanje i dalji promet;
- 1.35. **Farma:** sve proizvodne jedinice koje deluju pod jednom menadžmentu u cilju proizvodnje poljoprivrednih proizvoda;
- 1.36. **Proizvodna jedinica:** svi aseti i sredstva koja se koriste za sektor proizvodnje, prethodne proizvodne uslove, zemljišne parcele, pašnjake, otvorene površine, stale, ribnjaci, držači sistemi za stoke u akvakulturi, date koncesije u obalima reka ili jezera, mesta za očuvanje proizvoda, poljoprivrednih proizvoda, stočarskih proizvoda, sirovine i bilo koji drugi imput za ovaj specifični sektor proizvodnje;
- 1.37. **Veterinarsko tretiranje:** svi tokovi kurativnih ili sprečavanja tretiranja protiv pojave specifičnih bolesti;
- 1.38. **Hrana za životinje u konverziji:** hrana za životinje proizvedena u toku perioda konverzije u organsku proizvodnju, izuzev onih koja su prikupljena -žetva, kosidba, berba dvanaest (12) meseci nakon početka konverzije.
- 1.39. **Održivo korišćenje u akuakulturi:** je korišćenje zaliha na taj način da se ne ošteti njegova buduća upotreba i da nema negativan uticaj na vodeni ekosistem.
- 1.40. **Faktor proizvodnje:** su svi inputi, npr. đubrivo, poboljšivači, proizvodi za zaštitu bilja, semena, biljke, aditivi, koji se koriste u fazama proizvodnje i prerade organskih proizvoda.
- 1.41. **Ministarstvo:** podrazumeva Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja.

POGLAVLJE II ČILJEVI I NAČELA ORGANSKE PROIZVODNJE

Član 4 Opšti ciljevi

1. Organska proizvodnja ima sledeće opšte ciljeve za postavljanje održivog sistema upravljanja poljoprivrede, koji:
- 1.1. Poštuju sisteme prirode i ciklusa i održava i poboljšava zdravlje zemljišta, vode, biljaka i životinja i balans između njih;
 - 1.2. Doprinosi u visoki stepen za biološki diverzitet;
 - 1.3. Obezbeđuje odgovorno korišćenje energije i prirodnih resursa, kao što su voda, zemljište, organske materije i vazduh;
 - 1.4. Poštuje visoke standarde dobrobiti životinja, a naročito zadovoljava specifične zahteve prema vrsti životinja;
 - 1.5. proizvodnju proizvoda visokog kvaliteta;
 - 1.6. proizvodnju širokog izbora hrane i ostalih poljoprivrednih proizvoda koji odgovaraju zahtevima potroča za proizvedene artikle primenjujući procese koji ne ugrožavaju okolinu, zdravlje i dobrobit ljudi ili životinja.

Član 5

Opšti principi

1. Organska proizvodnja treba da se zasniva na opštim principima, planiranje i odgovarajućim pravcima bioloških procesa na osnovu ekoloških sistema koji koriste prirodne resurse u okviru odgovarajućih sistema i metoda koji:

- 1.1. Upotrebljavaju žive organizme i mehaničke proizvodne metode;
- 1.2. Prakticiraju gajenje biljaka i uzgoj stočarstva vezano sa zemljištem ili razvijaju aktivnosti akvakulture u saglasnosti sa načelima održivog korišćenja ribarstva;
- 1.3. Isključuju upotrebu GMO i proizvoda proizvedenih od GMO izuzev veterinarskih zdravstvenih lekovitih proizvoda;
- 1.4. Zasnivaju se na proceni rizika i preduzimanja prethodnih mera predostrožnosti, kada je to potrebno.

2. Ogranicavanje upotrebe imputa spoljnih proizvoda. Kada su faktori spoljnih proizvoda potrebni ili kada ne postoje potrebne postojeće metode upravljanja iz stava 1, ovog člana onda one će se ograniciti na:

- 2.1. Proizvodne faktore iz organske proizvodnje;
- 2.2. Prirodne substance ili koje dolaze iz prirodnih substanci;
- 2.3. Veštačkih đubriva s niskim stepenom rastvorljivosti.

3. Stroga ograničenja upotrebe sintetizovanih hemikalija dobijenih proizvoda iz sintezne hemije izuzev izuzetnih slucajeva, kada:

- 3.1. Ne postoje odgovarajuće prakse upravljanja; i
- 3.2. Na tržištu ne postoje faktori stranih proizvoda koji se referišu stavu 2, ovog člana, ili
- 3.3. Upotreba stranih faktora koji se referišu stavu 2, ovog člana doprinosi na stvaranju neprihvatljive uticajne sredine;
- 3.4. Usklađenost, kada je potrebno, i u okviru ovog zakona, pravila organske proizvodnje uzimajući u obzir zdravstveno stanje, regionalne razlike u klimi i lokalnih uslova, etape razvoja i posebnih praktika stočarstva.

Član 6

Specifčna sprovodljiva načela u poljoprivredi

1. Pored opštih načela predviđena u članu 5 ovog zakona, organska poljoprivreda će se zasnivati u specifičnim sledećim načelima:

- 1.1. održavanje i unapređenje života i prirodne plodnosti zemljišta, održljivost i biodiverzitet zemljišta sprečavajući i suzbijajući sabijanja i erozije tla i negovanje biljaka prvenstveno kroz ekosistem zemljišta;
- 1.2. minimiziranje i upotreba neobnovljenih izvora i imputa strane proizvodnje farme;
- 1.3. reciklaže otpada i nusproizvoda biljnog i životinjskog porekla, kao impute u biljnoj i stočarskoj proizvodnji;
- 1.4. uzimanje u obzir ekološku, lokalnu i regionalnu ravnotežu kada se donose rešenja za proizvodnju;
- 1.5. zaštita zdravlja životinja stimulirajući imunološku prirodnu zaštitu životinja, kao i izbor prikladnih rasa i zootehničkih praktika;
- 1.6. zaštita zdravlja biljaka kroz preventivnih mera, kao što je izbor prikladnih vrsta i sorti otpornih na bolesti i štetočine, adekvatan promet poljoprivrednih kultura, mehaničke i fizičke metode i zaštita prirodnih neprijatelja za štetočine;
- 1.7. primena praksi stočarskih proizvoda prikladne za zemlju i vezane sa zemljištem;

- 1.8. ocuvanje visokog stepena dobrobiti životinja poštujući specifične zahteve vrsta;
- 1.9. proizvodnja stocarskih proizvoda od životinja koje su se odgajale u organskim farmama od rođenja ili izlaza iz jajeta i tokom njihovog života;
- 1.10. izbor rase uzimajući u obzir sposobnost životinja za prilagodavanje uslovima, vitalnosti i njihovu održljivost prema bolestima ili zdravstvenim problemima;
- 1.11. ishrana stoke sa organskom stočarskom hranom, koja se sastoji od sastojaka iz organske poljoprivrede i prirodnim materijama nepoljoprivrednog porekla;
- 1.12. primena zootehničkih uzgojnih praksa, koja ojačavaju imuni sistem i povećaju prirodnu odbranu protiv bolesti, posebno uključujući redovne fizičke uređaje, kao i pristup u otvorenim prostorima i pašnjacima;
- 1.13. isključivanje uzgoja poliploidnih životinja stvorene veštačkim putem;
- 1.14. održavanja biodiverziteta prirodnih vodenih ekosistema, vremenski kontinuitet zdravlja vodene sredine i kvaliteta vodnih i zemljišnih ekosistema u okolini;
- 1.15. ishrana vodenih organizama sa stočnom hranom koja dolazi iz održivog korišćenja ribarstva, ili organskom životinjskom ishranom sastavljenom od poljoprivrednih sastojaka iz organske poljoprivrede i nepoljoprivrednih prirodnih supstanci.

Član 7

Specifična načela za primenjivanje u obradi organske hrane

1. Pored opštih načela definisane u članu 5 ovog zakona, proizvodnja obrađene organske hrane će se zasnivati na sledeća posebna specifična načela:

- 1.1. proizvodnja organske hrane sa sastojcima iz organske poljoprivrede, osim kada se jedan sastojak ne nalazi na tržištu u organskoj formi;
- 1.2. ograničenje upotrebe aditiva u hrani, neorganskih sastojaka, uglavnom senzorne i tehnološke funkcije kao i mikroprehrambene sastojke i pomoćnih materijala za obradu, tako da se one koriste za minimalni obim ne samo u esencijalnim tehnološkim slučajevima ili za posebne prehrambene svrhe;
- 1.3. isključivanje upotrebe supstanci i metoda prerade koje mogu pogoršati prirodu proizvoda;
- 1.4. pažljiva prerada hrane, dajući prednost korišćenju bioloških, mehaničkih i fizičkih metoda.

Član 8

Opšti principi za primenjivanje u preradi organske hrane za životinje

1. Pored opštih principa iznetim u članu 5 ovog zakona, proizvodnja obrađene organske hrane za životinje će se zasnivati u sledećim specifičnim principima:

- 1.1. proizvodnja organske hrane za životinje od organskih prehrambenih sastojaka, osim kada se takva materija ne nalazi na tržištu u organskoj formi;
- 1.2. ograničenje upotrebe prehrambenih aditiva za životinje i pomoćnih materija u obradi na minimalnoj meri i samo u slučaju esencijalne tehnološke ili zootehničke potrebe ili za potrebe ishrane;
- 1.3. isključivanje supstanci i metode prerade koje mogu iskriviti pravu prirodu proizvoda;
- 1.4. pažljiva prerada hrane, dajući prednost korišćenju bioloških, mehaničkih i fizičkih metoda.

POGLAVLJE III POSEBNA PRAVILA PROIZVODNJE

Član 9 Zabrana upotrebe GMO-ma

1. U organskoj proizvodnji zabranjuje se korišćenje GMO i proizvoda proizvedenih od ili sa GMO-ma kao hrane, hrane za životinje, pomoćna sredstva u preradi proizvoda za zaštitu bilja, đubriva, poboljšavaoce zemljišta, semena, vegetativni reprodukcionni materijal, mikroorganizmima i životinje.
2. U cilju zabrane iz stava 1 ovog člana operateri će zahtevati od prodavaca da konfirmišu da su proizvodi za snabdevanje nisu proizvedeni od ili sa GMO.

Član 10 Zabrana korišćenja jonizujućeg zračenja

Zabranjuje se upotreba jonizujućeg zračenja za tretiranje organske hrane ili organske hrane za životinje ili sirovine koja se upotrebljava u organskoj hrani za ljude ili hrane za životinje.

Član 11 Opšta pravila proizvodnje u farmi

1. Poljoprivredna farma se upravlja u skladu sa zahtevima koji važe za organsku proizvodnju.
2. U skladu sa specifičnim uslovima koji moraju biti definisani posebnim podzakonskim aktom farma može se podeliti u jasno odvojene jedinice ili u proizvodne jedinice akvakulture, gde ne sve jedinice primenjuju organsku proizvodnju. Za životinje, ovo se sprovodi na različite vrste. Za akvakulturu ovo se sprovodi za iste vrste, pod uslovom da se vrši prikladna podela proizvodnih mesta. Za biljke, ovo se sprovodi za različite, lako prepoznatljivih sorti.
3. Ako u skladu sa podstavom 2 ovog člana, kada se organska proizvodnja ne sprovodi u svim jedinicama farme, operater drži zemlju, životinje i upotrebljene proizvode koji se koriste ili proizvedene od organske jedinice, odvojeno od onih koji se koriste za, ili su proizvedeni od neorganske jedinice i vodi odgovarajuću evidenciju za proveru odvajanja.

Član 12 Pravila biljne proizvodnje

1. Pored opštih pravila poljoprivredne proizvodnje, u biljnu organsku proizvodnju moraju se sprovoditi sledeća pravila:
 - 1.1. U biljnu organsku proizvodnju upotrebljavaju se pravila oranja i uzgoja koje održavaju ili povećaju organsku materiju u zemljište, povećava stabilnost i biodiverzitet tla kao i sprecavaju sabijanje i eroziju zemljišta;
 - 1.2. Plodnost i biološka aktivnost zemljišta održavaju se kroz višegodišnjeg prometa poljoprivrednih kultura, uključujući i mahunarke i druge kulture za zeleno đubrenje, i korišćenjem organsko životinjskog đubriva ili organske materije, oba dva preporučene za kompostiranje, dobijeno od organske proizvodnje;
 - 1.3. Dozvoljeno je upotreba biodinamicnih preparata;
 - 1.4. Đubriva i poboljšioci zemljišta mogu se koristiti samo ako su ovlašćeni za upotrebu u organsku proizvodnju iz Clana 16 ovog zakona;
 - 1.5. Ne koriste mineralna azotna đubriva;
 - 1.6. Sve tehnike koje se koriste za biljnu proizvodnju moraju sprecavati ili ogranicavati u minimum kontaminaciju životne sredine;
 - 1.7. sprecavanje štete uzrokovane od štetocina, bolesti i korova se uglavnom zasniva na zaštiti putem njihovih prirodnih neprijatelja, izbor vrsta i sorti, promet bilja, tehnike kultivacija i termickih procesa;
 - 1.8. u slučaju velikog rizika za biljke, mogu se koristi proizvodi za zaštitu bilja samo ako su oni odobreni za

upotrebu u organskoj proizvodnji;

1.9. za proizvodnju raznih proizvoda od semena i vegetativno reproduktivnog materijala treba da se koristi samo seme i materijal za razmnožavanje proizvedene organskim metodama. U tom cilju, maticna biljka od koje se dobijaju seme i maticna biljka od koje se dobija reprodukcionu vegetativni materijal, treba da bude proizvedeno u skladu sa pravilima utvrđenim ovim zakonom za najmanje jednu generaciju, odnosno, u slučaju višegodišnjih useva, dve vegetacione sezone;

1.10. Proizvodi za čišćenje i dezinfekciju u biljnoj proizvodnji će se koristiti samo ako su odobrene za upotrebu u organskoj proizvodnji iz člana 16 ovog zakona.

2. Prikupljivanje lekovitih bilja i divljih biljaka i njihovih delova, koje slobodno raste u prirodi, šumi i u poljoprivrednim površinama smatraju se kao metoda organske proizvodnje, pod uslovom da:

2.1. ove površine, za period od najmanje tri godine pre prikupljanja, nisu bile tretirane raznim proizvodima, sem onih ovlašćenih za upotrebu u organskoj proizvodnji iz člana 16 ovog zakona;

2.2. Prikupljanje ne utice na održivost prirodne sredine ili na očuvanje vrste u prikupljenim površinama.

3. Mere neophodne za sprovođenje pravila proizvodnje koje sadržava ovaj član će se utvrditi podzakonskim aktom donet od Ministarstva.

Član 13 **Pravila stolarske proizvodnje**

1. U vezi porekla životinja pored opštih pravila poljoprivredne proizvodnje utvrđene u članu 11 ovog zakona, primenjuju se sledeća pravila za stočarsku proizvodnju:

1.1. organske životinje rođene su i raste u organskim farmama;

1.2. za reprodukciju u organskoj farmi mogu se smestiti životinje uzgojene neorganskim metodama, pod određenim uslovima. Ove životinje i njihovi proizvodi smatraju se organskim nakon ispunjavanja perioda konverzije prema članu 16 ovog zakona (1) (1.3);

1.3. životinje prisutne u farmi od početka perioda konverzije i njihovi proizvodi mogu se smatrati organskom nakon ispunjavanja perioda konverzije prema Članu 16 (1) (1.3) ovog zakona;

2. u vezi prakse stočarstva i uslova smeštaja:

2.1. osoblje koje čuva životinje treba da poseduje neophodna osnovna znanja i veštine u pogledu zdravlja i dobrobiti životinja;

2.2. zootehničke prakse, uključujući i gustinu stada na jednoj površini, uslove smeštaja koji treba da obezbeđuju razvojne, fiziološke i etološke potrebe životinja;

2.3. da stoke imaju stalni pristup na otvorenom prostoru, po mogućstvu na pašnjake, uvek kada dozvoljavaju vremenski uslovi i stanje zemljišta, osim u slučajevima kada su na osnovu nacionalnog zakonodavstva postavljene ograničenja i obaveze koje se odnose na zaštitu ljudskog i životinjskog zdravlja;

2.4. ograniciti broj stoke, u cilju minimiziranja ispaše, veliko sabijanje tla od gaženja, erozije, ili zagađenja prouzrokovana od životinja ili rasturanja njihovih dubriva;

2.5. organska stoka drže se odvojeno od ostale stoke. Ipak, u određenim ograničenim uslovima, dozvoljava se ispaša stoke iz organskih farmi u površinama zajedničkih pašnjaka i neorganske stoke na organskim terenima;

2.6. zabranjuje se vezanje ili izolacija stoke, osim za ograničeno vreme, i to samo do granice opravdane iz razloga bezbednosti i blagostanja ili veterinarskih intervencija;

2.7. period transportiranja stoke mora da bude što kraciji;

2.8. tokom celog života životinja, uključujući i momenat klanja, treba svesti na minimum bilo koju patnju životinja, uključujući osakaćenje;

2.9. pcelinjaci će biti postavljeni u oblastima koje obezbeđuju dovoljni izvor nektara i polena koji uglavnom dolaze od organskog gajenja i po potrebi, od spontane vegetacije ili od šume menadžirane ne organskim metodama ili od bilja koje su tretirane samo metodama sa niskim uticajem na životnu sredinu. Pcelinjaci moraju se postaviti na dovoljno rastojanje od izvora koji mogu da dovedu do kontaminacije pčelarskih proizvoda ili oštećenja zdravlja pčela;

2.10. košnice i materijali koji se koriste u pčelarstvu prave se uglavnom od prirodnih materijala;

2.11. zabranjeno je uništavanje pčela u saću kao metod u vezi sa berbom pčelarskih proizvoda;

3. U vezi reprodukcije:

3.1. reprodukcija treba da se vrši prirodnim metodama. Ali se dozvoljava veštačka inseminacija;

3.2. reprodukciju ne treba potsticati tretiranjem hormonima ili sličnim substancijama, osim u obliku terapijskog veterinarskog tretiranja za posebnu životinju;

3.3. ne dozvoljavaju se drugi oblici veštačke reprodukcije kao što je kloniranje i transfer embriona;

3.4. treba izabrati odgovarajuće rase. Izbor rase doprinosi i na sprečavanju pojedine patnje i izbegavanju osakaćenja životinja.

4. u vezi hrane za životinje:

4.1. hrane za stoku pre svega se uzimaju od farme gde se one uzgajaju, ili iz drugih organskih farma u istom regionu;

4.2. stoka se hrani sa organskom hranom koja zadovoljava nutritivne zahteve životinje u različitim fazama njenog razvoja. Deo porcije može da sadrži hranu sa farme koje su u toku konverzije na organsku poljoprivredu;

4.3. sa izuzetkom pčela, stoke će imati stalni pristup pašnjaku ili obimnu prirodnu hranu;

4.4. sirovina za hranu životinja biljnog neorganskog porekla, sirovina životinjskog porekla i minerali za hranu životinje, aditivi za hranu životinja, određeni proizvodi koji se koriste u ishrani životinja kao i za pomoćna sredstva u preradi koriste se samo ako su odobrene za upotrebu u organskoj proizvodnji na osnovu člana 15 ovog zakona;

4.5. ne treba dozvoljavati upotreba stimulansa za porast i sintetičkih aminoacida;

4.6. sisari se hrane prirodnim mlekom, po mogućstvu majcino mleko.

5. u vezi preventive bolesti i veterinarskog tretiranja:

5.1. preventiva bolesti se zasniva na izbor rase i grla, na sprovođenju zootehničke prakse, na davanju hrane visokog kvaliteta i fizičkih vežbanja, odgovarajuće gustine stoke i održavanja adekvatanih uslova i higijene u štali;

5.2. bolesti se tretiraju odmah da bi se izbegle patnje životinja; hemijski sintetizovani alopatski veterinarski medicinski proizvodi, uključujući i antibiotike, mogu se koristiti gde je potrebno i pod strogim uslovima, kada je upotreba fitoterapeutskih, homeopatskih i drugih proizvoda neadekvatna. Na poseban način se utvrđuju ograničenja u odnosu ciklove tretiranja i periodima kada se tretiranja moraju prekidati;

5.3. dozvoljava se upotreba veterinarskih imunoloških medikamenta;

5.4. dozvoljavaju se tretmani u vezi zaštite zdravlja čoveka i životinja određene na osnovu zakonodavstva u snazi.

5.5. u vezi cistoce i dezinfekcije, proizvodi za čišćenje i dezinfekciju stala i stocarskih impijanata moraju se upotrebiti samo ako su odobreni za upotrebu u organsku proizvodnju prema Clanu 16. ovog zakona.

6. Potrebne mere za sprovođenje pravila proizvodnje utvrđuju se podzakonskim aktom od Ministarstva.

Član 14 **Pravila proizvodnje u akuakulturi**

1. Pored opštih pravila proizvodnje u farmi propisano u clanu 11. ovog zakona, za proizvodnju, poreklo i vrsta u akuakulturi primenjuju se sledece mere:

1.1. organska akuakultura zasniva se na porastu novog podmlatka poreklom iz organske farme;

1.2. kada nisu dostupni podmladci od organskih roditelja ili organskih farmi, u posebnim uslovima u farmi mogu biti dovedeni i podmladci proizvedeni u neorganskim uslovima.

2. u vezi zootehnicke prakse:

2.1. osoba koja se bavi akuakulturom treba imati potrebno osnovno znanje u vezi zdravlja i potrebama dobrobiti riba i ljuskara u akuakulturi.

2.2. zootehnicke prakse, uključujući prehranu životinja, projektovanje impijanata, gustinu akuakulturnih vrsta i kvalitet vode moraju obezbediti razvojne, fiziološke i potrebe boravka životinja;

2.3. zootehnicke prakse treba ograniciti u minimum negativni uticaj sredine iz privrede uključujući i beg zaliha od farme;

2.4. vrste organske akuakulture treba održati odvojeno od drugih vrsta koje se uzgajaju u akuakulturi.

2.5. prilikom transportiranja obezbediti ocuvanje dobrobiti.

2.6. učiniti sve što je moguće da u toku njihovih života, uključujući i momenat klanja, ribe i ljuskari pate što manje;

3. u vezi reprodukcije:

3.1. neće se koristiti veštačko izazivanje poliploida, veštačku hibridizaciju, kloniranje i proizvodnju jednopoljskih rasa, osim ručnog sortiranja;

3.2. treba izabrati odgovarajuće osobe;

3.3. stvaraju se specifični uslovi za uzgoj priplodnjaka, reprodukcije i proizvodnju semena.

4. u vezi hrane za ribe i krustace:

4.1. hrane se hranom koja ispunjava hranljive uslove životinja u raznim fazama njihovog razvoja;

4.2. biljni deo hrane potiče iz organske proizvodnje hrane i deo hrane izvedene iz vodenih životinja mora poticati iz održivog korišćenja ribarstva;

4.3. neorganska biljna hrana, sirovina hrane za životinje i minerali, prehrambeni dodaci hrane, neki proizvodi se koriste u stočnoj hrani i kao sirovina za preradu, koriste se samo ako su ovlašćeni za upotrebu u organskoj proizvodnji iz člana 15 ovog zakona;

4.4. ne dozvoljava se upotreba stimulansa za rast i sintetičkih amonikiselina;

5. u vezi preventive bolesti i veterinarskog tretiranja:

5.1. Prevencija bolesti treba da se zasniva na držanje vrsta akuakulture u optimalnim uslovima locirane u odgovarajućim mestima i optimalno projektovanje farme, na primeni dobre prakse oplemenjivanja i redovnog čišćenja i periodičnu dezinfekciju prostorija, visokog kvaliteta hrane, odgovarajuću gustinu ovih stvorenja i

izbor rase i vrste;

5.2. bolesti treba odmah da se tretiraju radi izbegavanja patnje kod životinja, veterinarski lekarski alopatski proizvodi iz hemijske sinteze uključujući antibiotike, mogu se upotrebiti kada je potrebno i pod strogim nadzornim uslovima, kada upotreba fitoterapeutskih, homeopatskih i drugih proizvoda nije prikladna. Na poseban način se utvrđuju ograničenja u vezi perioda tretmana i perioda kada se tretmani moraju prekidati;

5.3. dozvoljava se upotreba imunoloških veterinarskih medikamenata;

5.4. dozvoljavaju se tretiranja u vezi zaštite zdravlja čoveka i životinja utvrdene na osnovu važećih zakonodavstva;

5.5. što se tiče čišćenja i dezenfekcije, proizvodi za čišćenje i dezinfekciju ribnjaka, kavezi, zgrade i impijanata, će se koristiti samo ako su odobreni za upotrebu u organskoj proizvodnji iz člana 15 ovog zakona.

6. Mere i potrebni uslovi za primenjivanje pravila proizvodnje u akuakulturi, utvrđuju se podzakonskim aktom donetog od Ministarstva.

Član 15

Proizvodi i substance koje se upotrebljavaju u poljoprivredi i kriterijumi za njihovo odobrenje

1. Nadležna vlast, kroz podzakonske akte ovlašćuje za upotrebu u organskoj proizvodnji proizvode i substance koje mogu upotrebiti u organskoj poljoprivredi i one dostavi na ograničenoj listi za sledeće svrhe:

1.1. proizvode za zaštitu bilja;

1.2. đubrivo i kao poboljšac zemljišta;

1.3. sirovina biljnog prekla kao neorganska hrana za životinje, sirovina životinjskog porekla i minerala za hranu za životinje i određene supstance koje se koriste u stočnoj hrani;

1.4. dodatak hrani i pomoćna sredstva za preradu;

1.5. proizvodi za čišćenje i dezinfekciju ribnjaka, kaveza, zgrade i postrojenja za proizvodnju stoke;

1.6. proizvodi za čišćenje i dezinfekciju zgrada i instalacije koje se upotrebljavaju za biljne proizvode, uključujući i skladištenje u poljoprivrednoj farmi;

1.7. proizvodi i supstance uključene u ograničene liste mogu se koristiti samo ako se njihova upotreba odobrava prema važećem zakonodavstvu.

2. Ovlašćenje proizvoda i supstanci iz stava 1 ovog člana podleže ciljevima i principima utvrdene u Poglavlju II ovog zakona i sledećim opštim i specifičnim kriterijumima:

2.1. njihova upotreba je neophodna za održivu i suštinsku proizvodnju za tu vrstu upotrebe.

2.2. svi proizvodi i supstance treba da budu biljnog, životinjskog, mikrobijskih ili mineralnih porekla, osim u slučajevima gde se proizvodi ili supstance iz takvih izvora nisu dostupni u dovoljnoj količini i adekvatnog kvaliteta, ili kada ne postoje druge alternative;

3. u slučaju pomenutih proizvoda u stavu 1 (1.1) ovog zakona sprovedu se sledeća pravila:

3.1. njihova upotreba je od suštinskog značaja u borbi protiv jednog štetnog organizma ili određenog oboljenja za koje ne postoji drugo biološko, fizičko ili genet-sko rešenje, ili prakse kultivacije, ili druge efektivne poljoprivredne prakse;

3.2. Ako proizvodi nemaju biljno, životinjsko, mikrobijsko ili mineralno poreklo, i nisu identični sa njihovim prirodnim oblikom, one mogu biti ovlašćene samo ako njihova upotreba izbegava bilo koji direktan kontakt sa jestivim delom biljaka;

3.3. u slučaju proizvoda koji se pominju u stavu 1 (1.2) ovog člana, njihova upotreba je suštinska na uzgoju i

ocuvanju plodnosti zemljišta, ili da zadovolje specifične prehrambene zahteve biljaka, ili za određene namene za poboljšanje uslova zemljišta;

4. u slučaju proizvoda prema stavu 1(1.3) i (1.4) ovog člana, primenjuju se sledeća pravila:

4.1. da su neophodni za zaštitu zdravlja životinja, za uzgoj i vitalnost životinja i da obezbeđuju odgovarajuću ishranu ispunjavajući fiziološke i životne potrebe pomenutih vrsta, ili ako ta hrana ne može biti proizvedena ili uskladištena bez upotrebe ovih supstancija;

4.2. stočne hrane mineralnog porekla, oligoelementi, vitamini ili provitamini treba da su prirodnog porekla. Ukoliko nema pomenutih supstancija, može biti ovlašćeni za korišćenje u organsku proizvodnju hemijski dobro definisane supstance sa jednakim analognim efektom.

5. Ministarstvo, podzakonskim aktom utvrđuje uslove i granice u kojima se proizvodi i supstance iz stava 1. ovog člana mogu koristiti, metode upotrebe, doziranje, rokovi korišćenja i kontakt sa poljoprivrednim proizvodima i, ako je potrebno, može da odlučuje za otklanjanje iz upotrebe ovih proizvoda i supstancija.

6. Kada Komisija za Organsku Poljoprivredu na osnovu člana 37. ovog zakona smatra da jedan proizvod ili supstanca treba dodati ili otklanjati iz liste referisane prema stavu 1 ovog člana, ili za koju treba promeniti specifikacije upotrebe prema stavu 1. podstavu (1.1) ovog člana, ista Komisija obezbeđuje pripremanje i službenu dostavu dosjea nadležnom organu koji daje obrazloženje za uključenje, otklanjanje ili promene.

7. Zahtevi za promene ili otklanjanje, kao i odgovarajuće odluke moraju se objaviti.

8. Proizvodi ili substance upotrebljeni pre stavljanja na upotrebu ovog zakona za ciljeve koje se usklađuju sa onim utvrđenim u stavu 1. ovog člana, nakon ove promene mogu se nastaviti sa upotrebom, Ministarstvo može otkloniti iz upotrebe ove proizvode ili substance.

Član 16 **Konverzija**

1. Sledeća pravila će se primenjivati u poljoprivrednim farmama na kojima je pocela organska proizvodnja:

1.1. period konverzije počinje ne ranije od datuma kada je operater ili farmer deklarirao svoju aktivnost nadležnom organu i predmet njegovog imanja dao na sistem kontrole u skladu sa članom 31. ovog zakona;

1.2. u toku perioda konverzije primenjuju se sva utvrđena pravila ovim zakonom;

1.3. periode konverzije utvrđuju se posebno za proizvodnju bilja ili za životinje;

1.4. u farmi ili jedinici delimično u režimu organske proizvodnje, a delimično u konverziji do organske proizvodnje, operater je dužan da drži odvojeno organski proizvedene proizvode od onih koje su u toku konverzije i životinje odvojene ili koje mogu lako da se odvoje i ova podela da ima odgovarajuću dokumentaciju;

1.5. za određivanje perioda konverzije prema ovom članu, može se uzimati u obzir period koji prethodi datumu početka perioda konverzije, dovoljno je ispunjavati neke određene uslove;

1.6. životinje ili životinjske proizvode proizvedene u toku perioda konverzije prema podstavu (1.4) ovog stava ne prikazuju se utvrđenim pokazateljima u članu 22. i 23. ovog zakona, pokazatelji koji se upotrebljavaju na etiketiranju i reklamama proizvoda.

2. Mere i potrebni uslovi za sprovođenje pravila određeni periodi u stavovima ovog člana moraju se utvrditi podzakonskim aktom Ministarstva.

Član 17 **Opšta pravila za proizvodnju prerađene hrane za životinje**

1. Proizvodnja organske hrane prerađene za životinje treba da se vrši na poseban način i u različitim vremenima od neorganske prerađene hrane za životinje.

2. U sastavu organske hrane za životinje ne treba da se meša sirovina za hranu za organske životinje ili iz farme u konverziji sa sirovinama proizvedene neorganskim metodama.
3. Svaka sirovina, hrana za životinje koja se upotrebljava ili se prerađuje u organsku proizvodnju ne dozvoljava da se prerađuje putem sintetizovanih hemijskih rastvaraca.
4. Nije dozvoljena upotreba supstance i tehnike koje rekonstruišu kvalitete izgubljene tokom prerade i skladištenja organske hrane za životinje, ili da bude tačan tokom obrade ili da može da pokrije pravu prirodu ovih proizvoda.
5. Ministarstvo podzakonskim aktom utvrđuje sadržinu sprovođenja pravila organske prehrambene proizvodnje.

Član 18 **Opšta pravila za proizvodnju prerađene hrane**

1. Priprema organske prerađene hrane treba da se uradi na način i odvojeno vreme i u različitim mestima od onih gde se priprema neorganska hrana.
2. Za sadržinu organske prerađene hrane sprovede se sledeća pravila:
 - 2.1. proizvod mora da bude proizveden uglavnom iz sastojaka poljoprivrednog porekla; da bi se utvrdilo da li je proizvod proizveden uglavnom od sastojaka poljoprivrednog porekla, ne uzimaju se u obzir voda i soli koja se dodaje hrani;
 - 2.2. u prehrambenim proizvodima mogu se koristiti samo dodatne materije, pomoćno materije za obradu, miris, voda, so, materija na bazi mikoorganizama i enzima, mineralno materije i oligominerale, vitamine i amino-kiseline i ostale mikro - hranljive materije za hranljive artikle za specifične upotrebe i samo ako su ovlašćene za upotrebu u organskoj proizvodnji, u skladu sa ovom članom.
 - 2.3. sastojci poreklom iz neorganske poljoprivrede mogu se koristiti samo ako su ovlašćeni za upotrebu u organskoj proizvodnji, u skladu sa članom 20. ovog zakona;
 - 2.4 organski sastojak ne bi trebalo da bude prisutan sa istim sastojkom u neorganskom obliku ili sastojkom koji dolazi iz poljoprivrede u konverziji;
 - 2.5. hrana proizvedena iz kultura u konverziji mora da sadrži samo jedan sastojak biljnog poljoprivrednog porekla.
3. Ne dozvoljava se upotreba supstancija i tehnike radi uspostavljenja izgubljenog kvaliteta tokom prerade i očuvanja organske hrane, i radi korektnosti tokom obrade ili da mogu da pokriju pravu prirodu ovih proizvoda.
4. Mere i uslovi potrebni za primenu pravila proizvodnje i metode obrade prema ovom članu utvrđuju se podzakonskim aktom od Ministarstva.

Član 19 **Opšta pravila proizvodnje organskog kvasca**

1. Za proizvodnju organskog kvasca treba koristiti samo supstrat organski proizveden. Proizvodi i druge supstance mogu se koristiti samo ako su ovlašćeni za upotrebu u organskoj proizvodnji, u skladu sa članom 20. ovog zakona.
2. Organski kvasac nije prisutan u hrani ili u organsku hranu za životinje zajedno sa neorganskim kvascem.
3. Pravila za ovu proizvodnju mogu se utvrditi podzakonskim aktom od Ministarstva.

Član 20 **Kriterijumi za određene proizvode i supstance tokom obrade**

1. Ovlašćenje proizvoda i supstanci za upotrebu u organskoj proizvodnji i njihovo uključivanje u listu ograničenja proizvoda i materija referisane u članu 18, stav 2. podstav 2.1 i 2.3 ovog zakona bice predmet ciljeva i principa postavljene u Poglavlju II ovog Zakona i kriterijumima u nastavku, koje treba vrednovati u celini:
 - 1.1. kada nisu na raspolaganje druge alternative ovlašćenja u skladu sa ovim poglavljem;

1.2. kada bi bilo nemoguće da se proizvede ili očuva hrana ili da se ispunjavaju dijetetski zahtevi koji su postavljeni po zakonu na snazi, bez njihove upotrebe.

2. Proizvodi i supstance iz člana 18, stav 2, podstav 2.2 ovog zakona nalaze se u prirodi i mogu biti podložene samo mehaničkim, fizičkim, biološkim, enzimskim ili mikrobijskim procesima, i ovlašćenje njihove upotrebe se vrši samo kada ovi proizvodi i supstancije iz takvih izvora nisu dostupne na tržištu u dovoljnoj količini ili adekvatnim kvalitetom.

3. Za ovlašćenje proizvoda i supstancija i njihovo obuhvatanje u organičenoj listi koji se utvrđuju u stavu 1 ovog člana, određivanje uslova i posebna ograničenja za njihovu upotrebu i ako je potrebno i za uklanjanje proizvoda, utvrđuje se podzakonskim aktom od Ministarstva.

4. Kada Komisija za organsku poljoprivredu procenjuje da iz spiska iz stava 1 ovog člana mora da se doda ili uklanja proizvod ili supstanca, ili da se promene specifikacija upotrebe prema ovom stavu, ova Komisija obezbedi zvanično praćenje Nadležnom organu dosija na kome se daju razlozi za uključivanje, uklanjanje ili promene.

5. Zahtevi za promenu ili uklanjanje, kao i odluke o njima treba da se objave u Web-sajtu Ministarstva.

6. Proizvodi i supstance upotrebljeni pre stupanja na snagu, na osnovu člana 18.2 (2.2) i (2.3) ovog zakona, mogu da se povuku iz liste nakon stupanja na snagu ovog zakona od Ministarstva.

Član 21

Isključenje iz pravila proizvodnje

1. Nadležni organ, u skladu sa ciljevima definisanim u članu 4. i 12. ovog zakona, predviđa bezbednost isključenja iz specifičnih pravila organske proizvodnje.

2. Izuzeci iz stava 1 ovog člana treba da budu minimalni i, kada je potrebno, u vremenskom ograničenju budu sprovodljivi samo u sledećim slučajevima:

2.1. kada je to potrebno radi obezbeđenja početka ili nastavka organske proizvodnje na farmama uslovljene od klimatskih, geografskih ili strukturnih faktora;

2.2. kada su potrebne da se obezbedi snabdevanje hranom za životinje, semena i vegetativnog reprodukcionog materijala, žive životinje i drugih poljoprivrednih faktora proizvodnje koji se ne nalaze na tržištu u organskoj formi;

2.3. kada su potrebne da se obezbedi snabdevanje komponentnim sredstvima poljoprivrednog porekla, kada ove komponente nisu dostupne na tržištu u organskom obliku;

2.4. kada su potrebne za rešavanje specifičnih problema vezane sa uzgojem životinja za organsku proizvodnju;

2.5. kada su potrebne za korišćenje određenih supstancija i proizvoda u toku prerade iz člana 18. (2) (2.2) ovog zakona kako bi se osigurala proizvodnja održivih poljoprivrednih proizvoda organskog oblika;

2.6. kada je potrebno preduzimanje privremenih mera radi nastavka ili nastavak organske proizvodnje u slučajevima vanrednih okolnosti;

2.7. kada je potrebno korišćenje aditiva hrane i drugih supstanci na osnovu člana 18.2 (2.2) ovog zakona i aditiva za hranu za životinje i drugih supstanci utvrđene u članu 15 (1) (1.4) ovog zakona i kada se ova sredstva i supstance nisu dostupne na tržištu, osim proizvedena od GMO;

2.8. kada upotreba aditiva i drugih supstanci iz Člana 18 (2) (2.2) ovog zakona ili aditive za hranu za životinje iz Člana 15. (1) (1.4) ovog zakona, se zahteva na osnovu zakona zemlje.

3. Ministarstvo, podzakonskim aktom utvrđuje specifične uslove za primenu izuzetaka predviđene iz stava 1. ovog zakona.

POGLAVLJE IV ETIKETIRANJE

Član 22

Nazivi koji se koriste u organskoj proizvodnji

1. Jedan proizvod se smatra da dolazi iz korišćenja organskih proizvodnih metoda kada na etiketi, u reklamama ili tržišnim dokumentima, ovaj proizvod, njegovi sastojci ili hrane za životinje, opisuje se rečima koje obaveste kupce da proizvod, njegovi sastojci ili sastojci hrane za životinje, su dobijeni u skladu sa pravilima utvrđenim ovim zakonom. Konkretno, reč "organska", i reči ili tekuće reči ili skraćenice kao što su "bio" i "eko", pojedinačno ili zajedno sa drugima, mogu se koristiti širom Kosova za etiketiranje i reklamiranje proizvoda koji ispunjavaju zahteve definisane ovim Zakonom.
2. U Etiketiranje i reklamiranje živih ili neprerađenih poljoprivrednih proizvoda, reči koje se odnose na organske proizvodne metode mogu se koristiti samo kada su, između ostalog, i svi sastojci tog proizvoda proizvedeni u skladu sa zahtevima utvrđenim ovim zakonom.
3. Označavanje iz stava 1. ovog člana neće se koristiti na etikete, reklame i u tržišnim dokumentima jednog proizvoda koji ne ispunjava uslove utvrđene ovim zakonom, osim ako se oni ne koriste za poljoprivredne prehrambene proizvode ili za hranu za životinje koje nisu u vezi sa organskom proizvodnjom.
4. Na etikete i reklame ne prihvata se bilo koje označenje, uključujući i označivanje koje se koriste u žigove ili trgovinske prakse koja bi mogla obmanjivati potrošača ili korisnika sugerirajući da proizvod ili njeni komponenti ispunjavaju uslove propisane ovim zakonom.
5. Označenja iz stava 1. ovog člana neće se koristiti za proizvod za koji bi trebalo da bude prikazano na etiketi ili reklamu da sadrži GMO ili da se sastoji od GMO ili je proizveden od GMO-a u skladu sa zakonskim odredbama.
6. Što se tice prerađene hrane oznacenja iz stava 1. ovog clana mogu se koristiti na opisu prodaje pod uslovom da:
 - 6.1. obradena hrana bude u skladu sa clanom 18 ovog zakona;
 - 6.2. najmanje devedeset i pet posto (95%) od težine njihovih sastojaka iz poljoprivrednog porekla budu organske;
 - 6.3. samo na listi sastojaka, pod uslovom da hrana bude u skladu sa clanom 18 stav 2 podstav 2.1, 2.2 i 2.4 ovog zakona.
7. u spisak sastojaka i u isti opis prostora prodaje, pod uslovom da:
 - 7.1. glavna komponenta bude proizvod lova ili ribolova;
 - 7.2. sadrži i druge sastojke poljoprivrednog porekla koji su svi organski;
 - 7.3. da hrana bude u skladu sa članom 18. stav 1 i 2, podstav 2.1, 2.2, i 2.4 ovog zakona.
8. Spisak sastojaka treba pokazati koji sastojci su organski.
9. U slučajevima kada se primenjuju podstavovi 6.2 i 6.3, stava 6 ovog člana, referisanja na metod organske proizvodnje mogu da budu povezane samo sa organskim sastojcima i spisak sastojaka uključuje pokazatelj opšteg procenata organskih sastojaka u odnosu na ukupan iznos komponenata poljoprivrednog porekla.
10. Oznacavanja i indikatori procenta u vezi stava 4 ovog clana prikazuju se sa istim bojama, velicine i vrste slova, kao i druge indikatore u listi sastojaka.

Član 23

Obavezni pokazatelji

1. Kada se upotrebljavaju oznacenja prema clanu 22 (1) ovog zakona:
 - 1.1. na etiketi se stavlja i broj koda koji se referiše Članu 27 (7) ovog zakona kontrolne vlasti ili kontrolnog

organa, od koga zavisi operator koji je obavljao proizvodnju ili poslednju pripremu;

1.2. što se tice prepaketrane hrane, na paketu se stavlja i nacionalni logo iz clana 24. ovog zakona.

2. Pokazatelji prema stavu 1. ovog člana stavlja se na taj način da se lako razabiraju, da su pročitljivi i da se ne mogu obrisati.

3. Ministarstvo odlucuje podzakonskim aktom specificne kriterjume u vezi predstavljanja, sastava i velicine indikatora definisane u stavu 1 tacke (1.1) i (1.2).

Član 24 **Logovi organske proizvodnje**

1. Ministarstvo podzakonskim aktom definiše logo za Kosovo, specificne kriterjume u vezi njenog predstavljanja, sadržine, veličine i njen dizajn.

2. Logo organske proizvodnje za Kosovo može da se upotrebljava na etikete, predstavljanja i reklamama proizvoda koje ispunjavaju zahteve definisane ovim zakonom.

3. Logo nece se upotrebiti ako proizvodi i hrana nisu konvertirane prema clanu 16. stav 1. podstav 1.4 ovog zakona.

4. Nacionalne i privatne logove mogu se upotrebiti na etikete, predstavljanja i reklamama proizvoda koje ispunjavaju zahteve definisane ovim zakonom.

Član 25 **Specificni zahtevi za etiketiranje**

1. Ministarstvo podzakonskim aktom utvrđuje specificna pravila etiketiranja i njene sadržine, koje se primenjuju za:

1.1. organsku hranu za životinje;

1.2. proizvode u konverziji biljnog porekla;

1.3. reproduksioni vegetativni materijali i seme za uzgoj.

POGLAVLJE V **KONTROLA**

Član 26 **Sistem Kontrolisanja**

Ministrstvo je odgovorno za sistem kontrole koje osnuje jedan kontrolni autoritet. Kontrolni autoritet utvrđuje tela kontrole koja su odgovorna za kontrolu operatora u vezi utvrđenih obaveza ovim zakonom i podzakonskim aktima donetim na osnovu istog.

Član 27 **Kontrolni Autoriteti i Kontrolni Organi**

1. Kontrolna tela koja imaju za cilj da vrše službenu kontrolu podnesu poseban zahtev Ministarstvu, prema modelu koji bi trebalo da bude objavljen podzakonskim aktom. Ministarstvo u roku od devedeset (90) dana od dana prijema zahteva mora da izda ovlašćenje ili odbiti sa odgovarajućim obrazloženjem i da obavesti stranke.

2. Ako su podaci dostavljeni od strane kontrolnih tela nepotpuni, Ministarstvo može zahtevati dalje dopunjavanje dosjea.

3. Za izdavanje ovlašćenja iz stava 1 ovog člana, Ministarstvo treba da proveriti da li su ispunjeni sledeći uslovi:

3.1. ima tačan opis zadataka koje Kontrolno telo može da izvrši i uslove pod kojim mogu da ih sprovede;

3.2. ima dokaza da Kontrolno Telo ima iskustva, opreme i infrastrukture neophodne za obavljanje zadataka

koje mu se dodeluju;

3.3. ima dovoljan broj osoblja, kvalifikovanih i iskusnih;

3.4. je nepristrasan i nema nikakav sukob interesa u vezi sa bavljenjem dužnosti kojima je opterećen;

3.5. Kontrolno telo trebalo bi da bude akreditovano prema najnovijoj verziji objavljenu u Službenom listu Evropske unije, serije C, Evropskog Standarda EN 45011 ili ISO Vodic 65 "Opšti zahtevi za organe koje upravljaju sertifikovane proizvodne sisteme";

3.6. Kontrolno telo redovno informiše Ministarstvo sa rezultatima izvršenih provera i uvek, kad god to zahteva Ministarstvo. Ako rezultati kontrole pokazuju nepoštovanje ili sumnjaju na nepravilnosti, Kontrolno telo odmah će obavestiti Ministarstvo;

3.7. postoji efikasna koordinacija između Ministarstva koja daje ovlašćenja i Kontrolnom telu.

4. Pri usvajanju Kontrolnog tela, osim odredbe stava 2. ovog člana, Ministarstvo uzima u obzir sledeće kriterijume:

4.1. standardni postupak kontrole koju treba slediti, uključujući i detaljan opis mera kontrole i preventivne mere za koje se bilo koji organ obavezuje da izvrši prema operaterima koji se nalaze pod njegovom kontrolom;

4.2. mere koje namerava da preduzme Kontrolno telo tamo gde su pronađene nepravilnosti ili kršenja.

5. Ministarstvo može da ne delegira Kontrolnom telu dužnosti kontrole kao što sledi:

5.1. Nadzor i reviziju drugih kontrolnih tela;

5.2. Nadležnosti da odobri izuzetke od pravila organske proizvodnje definisane ovim zakonom.

6. Ako Ministarstvo delegira kontrolnim Telima kontrolne zadatke, ona bi trebala da vrši reviziju ili redovne inspekcije tim posebnim telima kontrole radi provere da one rade u skladu sa zaduženim obavezama.

7. Ako se, nakon revizije ili inspekcije, vidi da ova tela ne obavljaju kako treba zadatke kojima su zadužene, Ministarstvo može da im oduzme ovo ovlašćenje. Ovlašćenje će se povući bez odlaganja, ako kontrolno telo ne preduzme odgovarajuća i blagovremena delovanja za ispravljanje nepravilnosti.

8. Pored odredaba stava 5. ovog člana, Ministarstvo treba da:

8.1. obezbedi da izvršene kontrole od strane kontrolnog tela budu objektivne i nezavisne;

8.2. proveriti efikasnost tih kontrola;

8.3. zabeleži svaku nepravilnost ili utvrđeni prekršaj i za korektivne mere koje su preduzete;

8.4. oduzet će mu saglasnost tom organu kada on ne ispunjava uslove navedene u podstavovima (1.1) i (1.2) ovog stava i uslove potrebnih za njegovo usvajanje.

9. Ministarstvo će snabdevati posebnim kodom svaki kontrolni organ i kontrolno telo koji vrši kontrolu poslova prema Članu 26. ovog zakona.

10. Kodeks iz stava 9. ovog člana sastoji se od utvrđenog dela (KS ORG) i progresivnog broja koji se utvrđuje podzakonskim aktom donet od Ministarstva.

11. Kontrolne vlasti i kontrolna tela trebaju odobriti Ministarstvu pristup u svojim kancelarijama i objektima i da obezbede sve informacije i pomoć koji se smatra potrebnim od strane Ministarstva za ispunjavanje svojih obaveza u skladu sa ovim zakonom.

12. Kontrolni organi i kontrolna tela treba da obezbede da priroda, delokrug rada i učestalost kontrole i kontrolnih zadataka ispunjavaju minimalne zahteve utvrđene ovim zakonom ili podzakonskim aktima donetim na osnovu njega.

13. Ministarstvo treba da obezbedi da podešeni sistem kontrole dozvoli ispitivanje porekla svakog proizvoda u svim fazama proizvodnje, pripreme i distribucije kako bi se potrošačima garantuje da su organski proizvodi proizvedeni u skladu sa zahtevima utvrđenim u ovom zakonu.

Član 28 **Godišnji izveštaji Kontrolne Vlasti i Kontrolnih Tela**

1. Svake godine, a ne kasnije od 31. januara Kontrolni Organi i Kontrolna Tela dostavljaju Ministarstvu spisak operatora koji su bili kontrolisani od njih do 31. decembra prethodne godine.
2. Svake godine do 31. marta, Ministarstvu se dostavlja sažet izveštaj aktivnosti izvršene kontrole tokom prethodne godine.

Član 29 **Pravila sprovođenja kontrole**

Ministarstvo određuje detaljna pravila podzakonskim aktima, u vezi sa:

- 1.1. davanjem ovlašćenja kontrole Kontrolnom Organu;
- 1.2. delegiranjem dužnosti kontrole kontrolnim telima;
- 1.3. vršenjem kontrole od strane kontrolnog organa i kontrolnih tela;
- 1.4. prirodom, delokrug rada i ucestalost zvaničnih kontrola;
- 1.5. merama koje treba preduzeti u slučaju nepoštovanja ili nepravilnosti.

Član 30 **Pristup na sistemu kontrole**

1. Svaki operator koji proizvodi, priprema, čuva ili uvozi iz treće zemlje proizvode u skladu sa članom 2. ovog zakona, ili stavlja na tržište takve proizvode mora da odluči pre stavljanja na tržištu bilo kojeg proizvoda kao organskog ili konverziju ka organskog:

- 1.1. Informiše Ministarstvo sa njegovim aktivnostima i istovremeno, dostavlja kopiju iste informacije Kontrolnom Organu i Kontrolnim Telima;
- 1.2. Svoju delatnost podnese sistemu kontrole prema Članu 27. ovog zakona.

2. Stav 1. ovog člana mora se primenjivati i za izvoznike koji izvoze proizvode proizvedene u skladu sa pravilima utvrđenim u ovom zakonu ili podzakonskim aktima donetim na osnovu ovog zakona.

3. I kada jedan operator podgovara bilo kakvu aktivnost sa drugim strankama, ovaj operater treba da podlegne zahtevima iz stava 1, podstavovi (1.1) i (1.2) ovog člana, i ove podgovorene aktivnosti se podležu sistemu kontrole.

4. Operatori koji neposredno prodaju ranije paketarane proizvode krajnjem potrošaču ili korisniku, pod uslovom da oni ne proizvode, pripreme, očuvaju proizvode osim za jedno prodajno mesto ili uvoze takve proizvode iz treće zemlje ili koje nisu ugovorile takve aktivnosti trećoj strani, isključuju se iz primene ovog člana.

5. Ministarstvo obezbeđuje da svaki operater koji ispunjava pravila iz ovog zakona i podzakonskih akta donetim na osnovu njega, i koji plaća taksu, kao doprinos za troškove kontrole, ima pravo da bude pokriven od sistema kontrole.

6. Ministarstvo podzakonskim aktom određuje sistem i iznos poreza koje treba platiti, kao doprinos za kontrolu troškova.

7. Kontrola vlasti i kontrolna tela vodi ažurirani spisak koji sadrži imena i adrese operatora pod njihovom kontrolom, koji se objavljuje kako bi bio lako dostupan svim zainteresovanim stranama.

8. Ministarstvo donosi pravila primenjivanja radi pružanja pojedinosti procedure obaveštavanja i uključivanja u sistem kontrole iz stava 1 ovog člana, naročito u vezi sa podacima sadržanim u obaveštenju iz stava 1. (1.1) ovog člana.

Član 31 **Dokumentiranje podataka**

1. Kontrola vlasti i kontrolna tela izdaju dokumentovani dokaz za svaki operater koji se kontroliše od njih i koji njegovim aktivnostima ispunjava uslove propisane ovim zakonom i podzakonskim aktima za primenu ovog zakona.
2. Dokumentovani podaci trebalo bi da omogućuju u najmanju ruku identifikovanje operatora, vrstu aktivnosti, raznovrsnost ili asortiman proizvoda kao i njihov rok važenja.
3. Operateri bi trebalo da verifikuju podatke dokumentacije svojih snabdevača.
4. Obrazac podataka dokumenata je utvrđen u Aneksu 1 koji je sastavni deo ovog zakona.

Član 32 **Mere u slučaju kršenja i nepravilnosti**

1. Kada se konstatuje neka nepravilnost u pogledu nepoštovanja zahteva iz ovog zakona, kontrolni organ ili kontrolno telo moraju da obezbede da na etiketiranje i reklamiranje svih proizvoda ili ceo proizvodni ciklus pod uticajem ovog poremećaja da se uopšte ne pominje metod organske proizvodnje, ako je ovaj poremećaj srazmeran sa važnostima zahteva koji je povređen, prirodom i posebnim okolnostima nepravilnih delatnosti.
2. Kada se nalazi teža povreda prava ili kršenja sa produženim uticajem, kontrolna vlast ili kontrolno telo zabranjuje tom operateru da na tržište izvede proizvode sa etiketom i reklamom gde se pominje organski proizvodni metod za period utvrđen u dogovoru sa Ministarstvom.
3. Obaveštenja o slučajevima nepravilnosti ili povrede koje utiču na status organskih proizvoda, odmah se saopšti između kontrolne vlasti ili kontrolnog tela i Ministarstva.
4. Nivo komuniciranja ce zavisiti od velicine i stepena nepravilnosti ili nadenog prekršaja.
5. Oblik i modaliteti tih komunikacija utvrduju se podzakonskim aktom donet od Ministarstva.

POGLAVLJE VI **UVOZ**

Član 33 **Pravila uvoza**

1. Ministarstvo može ovlastiti uvoznike, koji su najavili svoje aktivnosti u skladu sa članom 30. ovog zakona, da stavljaju u domaćem tržištu organske proizvode iz treće zemlje, pod uslovom da uvoznik pruži dovoljno dokaza da su ispunjeni sledeći uslovi:
 - 1.1. proizvod je proizveden u skladu sa pravilima proizvodnje i ekvivalentnim etiketiranjem s onima predviđenim u ovom zakonu;
 - 1.2. operateri su bili podvrgnuti kontrolnim merama ekvivalentnom efikasnošću s onima predviđenim ovim zakonom i, ove kontrolne mere sprovedene su dosledno i efikasno;
 - 1.3. proizvod je praćen inspekcijskim sertifikatom koji izdaje Ministarstvo, Kontrolne vlasti ili kontrolna tela treće zemlje, čime se potvrđuje da proizvod zadovoljava uslove navedene u ovom stavu.
2. Original sertifikata iz ovog stava, prate robu u objektima prvog primaoca tovara, a zatim uvoznik mora da ima na raspolaganju sertifikat Kontrolne vlasti ili kontrolnog tela, ali ne manje od dve godine.
3. Ministarstvo podzakonskim aktima, obaveštava treće zemlje čiji je proizvodni sistem u skladu sa principima, pravilima proizvodnje i merama ekvivalentne kontrole s onima definisanim u ovom zakonu - i sastavlja spisak tih zemalja. Prilikom procene ekvivalentnosti uzima se u obzir uputstvo Codex Alimentarius CAC / GL 32.
4. Prema stavu 2. ovog člana, države članice EU i treće zemlje koje su već uključene, ili će biti uključene u ekvivalentnu listu EK Uredbe 1235/08, Aneks III i njegovo buduće ažuriranje su i da će se smatrati de facto u skladu sa

pravilima navedenim u ovom zakonu. Proizvodi koji dolaze iz tih zemalja mora da se prate sertifikatom inspekcije, kao što je predviđeno u stavu 1 (1.3) ovog člana.

5. Kriterijumi, standardi i uslovi za uvoz organskih proizvoda na Kosovu, utvrđuju se podzakonskim aktom donet od Ministarstva.

GLAVA VII KAZNE NE ODREDBE

Član 34 Kaznene odredbe – Sankcije

1. Novčanom kaznom od petsto (500) € do pet hiljada (5.000) € kaznice se fizičko ili pravno lice, ako postupi suprotno članovima 7, 8, i 31. ovog zakona i upotrebi proizvode i substance neovlašćene u poljoprivrednoj proizvodnji prema članu 16. ovog zakona bice kriv za kršenje zakona.

2. Novčanom kaznom od hiljadu (1.000) € do tri hiljade (3.000) € kazniće se odgovorno lice pravnog lica, ako krši ovaj zakon, ili bilo koj podzakonski akt donet iz ovog Zakona.

POGLAVLJE VIII ZAVRŠNE ODREDBE

Član 35 Podaci i statističke informacije

1. Ministarstvo vodi evidenciju i statističke podatke u vezi sa Kontrolnim organom, Kontrolnim telima i Operaterima, i svake godine objavljuje njihov spisak na Web-sajtu Ministarstva.

2. Nadležni organ prorađuje statističke informacije o organskom sektoru na Kosovu, u cilju ucestvovanja u sistem Evropske Unije statistickih podataka organske poljoprivrede Eurostata.

Član 36 Nacionalni Program za Organsku Poljoprivredu

1. Ministarstvo treba izraditi i objaviti Državni Program za Organsku Poljoprivredu radi stimuliranja organske proizvodnje na Kosovu.

2. Program će postaviti mere direktnog i indirektnog podržavanja proizvođaća organske proizvodnje i razvoja organske proizvodnje kao i sredstva za njihovu proizvodnju.

3. Finansijska sredstva za ovaj program mogu se obezbediti od:

3.1. budžeta Republike Kosova;

3.2. donacija, kredita i

3.3. ostalih izvora prihoda.

Član 37 Komisija za Organsku Poljoprivredu

1. Ministarstvo formira "Komisiju za organsku poljoprivredu" za podršku razvoja, promovisanja i koordinacije organske poljoprivrede na Kosovu.

2. Sastav, obaveze i odgovornosti Komisije iz stava 1. ovog člana utvrđuju se podzakonskim aktom Ministarstva.

Član 38

Sva prikupljena sredstva u skladu sa ovim zakonom prelivace se u budžet Republike Kosova.

Član 39
Ukidanje

1. Stupanjem na snagu ovog zakona ukida se Zakon Br. 02/L-122 od 17. septembra 2007.
2. Ministarstvo, na vremenski rok od dvanaest (12) meseci od stupanja na snagu ovog zakona, doneće podzakonske akte za njegovu primenu.

Član 40
Stupanje na smagu

Ovaj zakon stupa na snagu petnaest (15) dana posle objavljivanja u Službenom Listu Republike Kosova.

Zakon br. 04/ L-085
13. septembra 2012

Proglašeno Ukazom Br.DL-046-2012, dana 28.09.2012, od strane Presednice Atifete Jahjaga

**ZAKON BR. 04/L-085
O ORGANSKOJ PLJOPRIVREDI**

Prilog 1

Model dokumentarnih podataka operatora prema Članu Zakona.....

Model dokumentarnih podataka operatora	
1. Broj dokumenta	
2. Ime i adresa operatora: Glavna aktivnost (proizvođač; prerađivač, uvoznik, idr.)	3. Ime, adresa i broj koda Kontrolne vlasti / Kontrolnog tela:
4. Proizvodne grupe / Aktivnost - biljke i biljni proizvodi: - stoka i stočarski proizvodi: - vodene životinje i proizvodi iz akuakulture: - Prerađeni proizvodi:	5. definisani kao: Organski proizvod, proizvod u konverzaciji; kao i neorganski proizvod gde se paralelno nastavlja proizvodnja/ prerada prema članu.... Zakona.....
6. Rok važenja: Biljne proizvode od..... do Stočarstvo i stočarska proizvodnja od..... do Vodene životinje u akuakulturi i proizvodi životinja iz akuakulture od.....do..... Prerađeni proizvodi od..... do.....	7. Datum kontrole
8. Ovaj dokument se izrađuje na osnovu Člana.....Zakona..... Deklarisani operator postavio je svoje aktivnosti pod kontrolu i ispunjava zahteve definisane u pomenutom zakonu. Datum, mesto: Potpis u ime Kontrolne vlasti / Kontrolnog tela koji stavlja u promet:	

